

EKOLOGIK TIPDAGI MEHMONXONALAR FAOLIYATIDA GEOAXBOROT TIZIMLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

Malikov Eldorjon Rauf o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti magistranti,

Safarboy Haydarov Abdurashidovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti(PhD)

Annotatsiya: Mazkur tezisda zamonaviy ko'rinishga ega ekologik tipdagi mehmonxonalar tizimida geoaxborot tizimlarining ahamiyati va ulardan samarali foydalanish imkoniyatlari tog'risida tahliliy ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: turizm, eko mehmonxona, geoaxborot tizimlari, dasturiy qurilmalar, lokatsiya, ma'lumotlar bazasi, onlayn bronlash.

Аннотация: В данном тезисе анализируются значение геоинформационных систем в современных экологических гостиницах, возможности их применения, а также их роль в эффективной организации гостиничных услуг, рациональном использовании территориальных ресурсов и обеспечении экологической устойчивости.

Ключевые слова: туризм, экоотель, геоинформация, система, программные устройства, локация, база данных, онлайн-бронирование.

Abstract: This thesis analyzes the importance of geographic information systems in modern eco-friendly hotels, their application opportunities, and their role in effectively organizing hotel services, rationally using territorial resources, and ensuring environmental sustainability.

Key words: tourism, eco hotel, geoinformation, system, software devices, location, database, online booking

Kirish. Bugungi kunda turizm sohasi iqtisodiyotning eng shiddat bilan o'sib borayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, nafaqat moliyaviy daromad manbalarining ortib borishi balki mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro do'stona munosabatlarning mustahkamlanishiga ham xizmat qilmoqda. Yildan yilga inson faoliyatining tabiatga turli salbiy ta'sirlari natijasida yer yuzida global muammolarning ortib borishi, har bir sohada xususan turizm ham xalqaro ekologik standartlar talablariga rioya qilgan holda rivojlanishni taqozo etmoqda. Shu sababdan keyingi yillarda turizm turlarini diversifikatsiya qilish, ayniqsa toza ekologik turistik yo'nalishlar bo'yicha turmarshrutlarni ishlab chiqish, bu orqali yashil tabiat va atrof-muhit barqarorligini ta'minlashga erishish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-sentyabrdagi "2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"¹ PF-5863-sonli farmoni hamda 2024-yil 1-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasida ekologik turizmni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"² PQ-21-sonli qarorlari ekologiya va atrof muhitni himoya qilish orqali turizm sohasini ham ekologik-iqtisodiy jihatdan barqaror rivojlanishiga zamin yaratdi. Shunday ekan davlatimiz rahbari tomonidan turizm sohasida qabul qilingan barcha qaror, farmon va muhim vazifalari ijrosini ta'minlash, turizm va mehmondo'stlik industriyasida zamonaviy innovatsion

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-oktyabrdagi PF-5863-sonli farmoni.
<https://lex.uz/docs/4574008>

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-yanvardagi PQ-21-sonli qarori. <https://lex.uz/uz/docs/6759745>

Multidisciplinary research and Innovation (SICMRI 2026)

texnologik usul va vositalarini tatbiq etishili sohaning jadal sur'atlarda barqaror o'sib borishini ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu maqolada ekologik mehmonxonalar tizimining qisqacha kelib chiqish tarixi hamda bugungi raqamlashib borayotgan dunyoda uning geoaxborot tizimlari bilan birgalikda rivojlanish imkoniyatlari yoritiladi. Ekologik mehmonxonalarning dunyo mamlakatlari orasida paydo bo'lishi dastlab, o'tgan asrning 70-yillarida global ekologik muammolarning asta sekinlik bilan ortib borishi natijasida paydo bo'la boshladi.³ Ayniqsa turizmga eng birlamchi muhim xizmatlardan biri bo'lgan joylashtirish vositalarida bu kabi ekologik talablar asosida faoliyat olib borish taklifi berildi. Natijada turizm sohasida o'zining barcha mijozlariga ekologik standart talablariga muvofiq xizmat ko'rsatadigan ekologik turdagi mehmonxonalar tizimi vujudga keldi. Joylashtirish vositalari ya'ni mehmonxonalar unga tashrif buyuruvchi mijozlarning vaqtinchalik yashash joyi bo'lganligi sababli, mehmonlarga sifatli xizmat ko'rsatishda bir qancha tabiiy resurslardan bevosita va bilvosita foydalanishni keltirib chiqaradi. Ularga misol qilib, ichimlik suvi, tabiiy gaz, elektr energiyasi hamda oziq-ovqat mahsulotlarini keltirish mumkin. Ekologik tipdagi mehmonxonalar tizimi esa aynan resurslarning cheklanganlik sharoitida ulardan tejamkorlik yo'li bilan oqilona foydalanishni hamda tabiatga jumladan insonlarga ham salbiy ta'sirni maksimal darajada kamaytirgan holda xizmat ko'rsatishni ko'zda tutadi.

Ekologik mehmonxonalarda GAT(geoaxborot tizimlari) texnologiyalaridan foydalanishning muhim afzalliklariga quyidagilar kiradi:

- mehmonxona atrofidagi infratuzilma holati, tabiiy resurslar va ekosistemani chuqur tadqiq etish;
- tabiat resurslarini saqlash va atrof-muhitni monitoring qilish;
- real vaqt rejimida sun'iy yo'ldosh orqali olingan tasvirli ma'lumotlar, kartografik materiallar va boshqa manbalardan ma'lumotlarni yig'ish;
- fazoviy statistika va fazoviy modellashtirish orqali ma'lumotlarni kompleks tahlil qilish;
- sayyohlarning harakat yo'nalishlari va infratuzilma holatini tahlil qilish;
- mehmonxona ekotizimining o'zgarishlari bo'yicha qisqa va uzoq muddatli prognozlarni ishlab chiqish;

Aytib o'tilgan yuqoridagi afzalliklar mehmonxona mijozlariga yuqori sifatli xizmat ko'rsatish, tabiiy resurslarni muhofaza qilish va moliyaviy sarf-xarajatlarni minimallashtirish orqali mehmonxonaning barcha iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini yuqori bosqichga olib chiqadi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, ekologik mehmonxona faoliyatida GAT texnologiyalaridan samarali foydalanish nafaqat ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayonini avtomatlashtirish, balki yanada yuqori darajada iqtisodiy va ekologik samaradorlikka erishish imkoniyatini yaratadi. Ushbu texnologiyalar mehmonxona infratuzilmasini optimallashtirish, atrof-muhitni monitoring qilish va turizm xizmatlarini individuallashtirishda asosiy rol o'ynaydi. Shuningdek, ushbu texnologiyalar asosida ishlab chiqilgan modellar va algoritmlar, sohadagi innovatsion yechimlar kelgusi davrda nafaqat iqtisodiy, balki ekologik samaradorlik va turizmning barqaror rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Eko_Hotels_and_Suites

Multidisciplinary research and Innovation (SICMRI 2026)**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risidagi" qonuni, 18.07.2019-yildagi O'RQ-549-son.
2. Tuxliyev I.S., Abduhamidov S.A. "Turizm: nazariya va amaliyot". Darslik. T.: "Fan va texnologiya", 2021 y. - 415 bet.
3. I.S.Tuxliyev, R.S.Amriddinova, R.Hayitboyev, S.A.Abduxamidov, M.X.Xamitov, A.Yu.Talibova, A.P.Maxmudova. "Turizm geoaxborot tizimida yangi turistik marshrutlar ishlab chiqishning ilmiy-metodologik asoslari". Monografiya. - Samarqand: "Turon", 2021 y. – 126 bet.
4. N.R.Zaynalov. "Turizmda axborot texnologiyalari". O'quv qo'llanma. - T.: "Voriz-nashriyoti", 2017 y. - 584 bet.

Internet saytlari:

1. <https://en.wikipedia.org/>
2. <https://lex.uz>
3. <https://uzbekistan.travel/uz/>
4. <https://uzbektourism.uz/>